

ATATÜRK VE LİDERLİK

BEKİR TUNAY

Aslında Atatürk'ün liderliği tartışılmaz. Gerek kurduğu muhtelif teşkilâtlarda, gerekse olayların akışı içindeki tavırlarıyla bunu ispatlamıştır. Atatürk'ün liderliği, düşünürlerce kabul edildiği gibi, büyük devlet adamlarınca da tasdik edilmiştir. Bilimsel esaslar içinde aranan niteliklerin fazlasıyla bulunduğu da bir gerçektir. Küçük-büyük yüzlerce olaydaki tutum, davranış ve tavırları tarihi dolduran apaçık belgelerdir. Biz burada birkaç örnek vererek bunu, bir kere daha ortaya koymaya çalışacağız. O büyük insanın liderliğini anlatmak için hiç de fazla çabaya gerek yoktur. O, lider yaratılmıştır. Liderliğini devamlı ve sistemli olarak geliştirmiştir. Böylece de, liderlerin lideri durumuna geçmiştir.

Bilindiği gibi, zorla lider olunmaz. Zorla lider olmaya yeltenenlerin acıklı sonlarını, hemen hemen bilmeyen yoktur. Atatürk'ün liderliği için, liderlerde aranan bir yığın şartı sıralamaya da hiç gerek yoktur. Onu, zamanın akışı içinde ve olayların zincirinde göstermeyi daha uygun bulduk.

O, sadece Türk Millî Kurtuluş Hareketi'nin lideri değildir. Eğer böyle olsaydı, bu şimşek deha, Anadolu'nun dört yanından sonra; Afrika'da, Asya'da, Uzak ve Yakın Doğu'da ve de dünyanın dört bucağında böylesine etkili çakamazdı.

Bilindiği gibi insanlık tarihi çok eskidir. Tarihin akışı içerisinde çağımıza ulaşmış büyük insan da az değildir. Bunların her biri bir zirvedir. Kimi plâncılığı ile usta. Kimi kanunculukta büyük. Kimi kumandanlıkta üstün. Kimisi teşkilâtçılıkta yüce. Kimisi cesaretle, kimisi devlet idaresinde zirvedir. Kimi akıl, kimi de basirettir. Bu kimi'leri çoğaltabiliriz. Hiç şüphesiz, her biri ayrı ayrı zirvelerdir. Birli, ikili, hatta üçlü olarak da birleşebilirler. Ancak hepsinin kucaklaşarak birleştiği ve bütünleştiği zirve Atatürk'tür. Atatürk, her türlü nitelikleri kişiliğinde toplayabilmiş çok ender insanlardan biridir.

Atatürk'ün Liderliği İçin Dışta Söylenenler:

“Atatürk adı, bu yüzyılın büyük insanlarından birinin tarihî başarılarını, Türk milletine ilham veren liderliğini, modern dünyayı ileri görüşle anlayışını ve bir askerî lider olark kudret ve yüksek cesaretini hatırlatmaktadır.”¹

¹ John F. Kennedy, A.B.D. Başkanı, 10 Kasım 1963.

“Kemal Atatürk’ün boyun eğmez önderliği altında Türk Ulusunun azimle yaptığı ilerleme mücadelesine biz Amerika’da, ta başından beri büyük bir hayranlık duymuşuzdur.”²

“...Şu geçen birkaç yılın sıkıntılı günlerinde, dünya sorunları çözümü için kendi büyük kudret ve kabiliyetini bize bağışlamış olabilmesini ne kadar isterdim” diyen Amerikan Generali Mc. Arthur, sonra da: “Asker-devlet adamı, çağımızın en büyük liderlerinden biri idi. O, Türklere, bir milletin büyüklüğünün temel taşı olan kendine güvenme ve dayanma duygusunu vermiştir” demiştir³.

“Yeni Türkiyenin büyük ve dâhi yaratıcısıdır ki, talihin terk ettiği ve kaderin çöküntüye uğrattığı o zamanki müttefiklerine, kalkınma için ilk muhteşem örneği verdi.”⁴

“Büyük Yunan filozofu Platon’un: -Krallar filozof olsa ve filozoflar kralların tahtlarına otursaydı...- şeklindeki dileği, iki bin yıllık tarihte gerçekleşmedi. Halbuki, 20. yüzyılda ilk defa olarak Atatürk’ün şahsında Platon’un istediği gibi, kelimenin tam anlamıyla bunu görmekteyiz. O, bir dâhi, bir fikir adamı olarak bir milletin, yani Türk Milletinin mukadderatını ele almış ve bu milletle atıldığı Kurtuluş Savaşı, bu milletin medenî durumunu değiştiren bir inkılâp ve diğer milletlerin haklarını da koruyan bir barış ile insanlığa muhteşem bir örnek vermiştir.”⁵

“...Türk milleti, Atatürk’ün ölümüyle, kurtarıcısını, dirilişinin sembolünü, kurtuluş için yaptığı eşsiz savaşın kahramanını ve yükselişinde kendisine önderlik eden yaratıcısını; dünya ise, tarihin kaydedeceği en büyük insanlardan birini kaybetmiştir”⁶.

“...Atatürk’te aslında çok yönler vardır. Atatürk’te olan, her zaman kolay bulunmayan ve her lideerde görülmeyen bir yön daha vardır. Atatürk, her zaman akılcı, ileriye dönük, gelişmeden yana, demokratik düzenden yana bir lider olmuştur.”⁷

“...Mustafa Kemal Atatürk, ülkesini hürriyet ve demokrasiye kavuşturmak uğrunda savaşarak başarı kazanan büyük Türk önderi hakkındaki engin duygularımı ve hayranlığımı iletmek isterim. Atatürk’ün

² H. S. Truman, A.B.D. Başkanı, 1948.

³ Mac Arthur, A.B.D. Orgeneral, 1946-1963.

⁴ Adolf Hitler, Almanya Devlet Başkanı, 1938.

⁵ Prof. Dr. Herbert Melzig, Atatürk Dedi ki, 1942.

⁶ Dr. Eduard Schaefer, Kemal Atatürk, 1939.

⁷ Prof. Dr. Candido Mendes, 1981.

hayatı ve eseri yalnız Türkiye için değil, dünyanın bütün hür milletleri için ilham kaynağı olmakta devam edecektir.”⁸

“... Yüce insan, açtığı bu devir içinde, dünya siyasetinde yakından izlediğimiz ve saptadığımız, herkesi hayran bırakan zaferleri gibi Asya ve Avrupa’yı yeni Türkiye ile birleştirerek gerçek, insanî ve ilmî bir birlik meydana getirecek ve her çeşit mutlulukların zirvesine çıkaracaktır. Bu başarı, bu Yüce İnsan’ın şahsiyetinde bulunmaktadır.”⁹

“... Atatürk gibi, milletiyle kaynaşan, onun için didinen, acı çeken ve birçok güçlülere rağmen onu asıl alinyazısını gerçekleştirmeye yönelten bir öndere tarihte pek az rastlanır.”¹⁰

“Ben şimdiye kadar 15 hükümdar ve cumhurbaşkanı ile konuşmalar yaptım. Bu geceki kadar ezildiğimi hatırlamıyorum. Mustafa Kemal’de büyük bir ruh kudretinin esrarı var.”¹¹

“Atatürk, tarihte görülmüş olan büyük adamların hiçbirine benzemez. Çünkü O’nun yaptıkları, insanoglunun yapabilecekleri şeylerden değildir.”¹²

“Kemal Atatürk, yalnız bu yüzyılın en büyük adamlarından biri değildir. Biz Pakistan’da O’nu, gelmiş geçmiş bütün çağların en büyük adamlarından biri olarak görüyoruz. Askerî bir deha, doğuştan bir lider ve büyük bir vatansever olan Kemal Atatürk, ülkenizi yeniden büyüklük yoluna koydu.”¹³

“...Atatürk gibi bir önder, önlerinde bir ilham kaynağı olarak dikildiği halde, Hint Müslümanları bugünkü durumlarına hâlâ razı olacaklar mı?”¹⁴

“Atatürk yalnız Türk Tarihi’nin büyük bir adamı değil, aynı zamanda büyük bir insandır. O’nun yeni Türkiye’yi yaratan mucizesi, yüzyılları geride bırakan bir anıt olarak kalacaktır.”¹⁵

“Mustafa Kemal, bir halk kahramanı, eşsiz bir liderdir. İlerleme ile uyarlığa da gönül vermiştir.”¹⁶

⁸ Çeng-Kay-Şek, Milliyetçi Çin Cumhurbaşkanı, 10 Kasım 1963.

⁹ Prof. C’hi Tzu-Hsi, Çin Tarihçisi 1933.

¹⁰ Eduard Herriot, Eski Fransız Başbakanı, 29 Ekim 1933.

¹¹ Sir Charles Towshend, İngiliz Generali 1922.

¹² Mısır El - Eham Gazetesi 1938.

¹³ Eyüp Han, Pakistan Cumhurbaşkanı 10 Kasım 1963.

¹⁴ Muhammed Ali Cinnah, Pakistan Devlet Başkanı 1954.

¹⁵ General Metaksas, Yunanistan Başbakanı 1938.

¹⁶ Thomas A. Vaidis, Kemal Atatürk 1967.

“Mustafa Kemal, uyanık, doğru görüşlü, sarsılmaz derecede sağlam kararlı, kendisinden çok ülkesi için ihtiraslı, sağlam karakterli ve otokratik disiplinli bir liderdi.”¹⁷

Bütün bunlar, daha yüzlercesini sayabileceğimiz yabancı devlet adamı ve generallerin Atatürk hakkındaki görüşleridir. Elbette bu görüşler O'nun liderliğinin birer belgeleridir. Biz burada, bu kadar örnek vermekle yetineceğiz. Bundan sonraki kısımlardan Atatürk'ün gençlik yıllarını ele almak istiyoruz.

Gençlik Yılları:

Elbette Büyük Atatürk için yerli yazarlarımızın, devlet adamlarımızın, sivil asker her kademededen insanlarımızın, bilim adamlarımızın da çok dikkate değer yazıları vardır. Ama biz, Atatürk'ün liderliğini kabul ve tescil ettirdiği olaylardan bazı örnekleri sergilemek istiyoruz.

Mustafa Kemal, rahmetli General Ali Fuat Cebesoy'un çok yakın arkadaşıdır. Bu vesile ile, Ali Fuat Cebesoy'un babası İsmail Fazıl Paşa ile de tanışmıştır. Paşa O'nda büyük nitelikler bulmaktadır. O'nu arkadaşı Osman Nizami Paşa'ya da tanıtır. Eski büyükelçi ve bakan, Osman Nizami Paşa, uzunca bir süre Mustafa Kemal ile görüşür. Sonra da: “Mustafa Kemal oğlum, sen bizler gibi, yalnız bir kurmay subay olarak hayata atılmayacaksın. Keskin zekân ve yüksek kabiliyetin memleketin geleceği üzerinde çok etkili olacaktır. Sende, memleketin başına gelen büyük adamların, daha gençliklerinde gösterdikleri eşsiz kabiliyet ve zekâ işaretlerini görmekteyim”¹⁸ der.

Mustafa Kemal, kurmay yüzbaşı olmuştur. Tayin beklemektedir. Bazı arkadaşları ile birlikte buluşup görüşmeler yapmaktadır. Bu görüşmeler Abdülhamit yönetimi üzerinedir. İstibdat ve padişahlık üzerinedir. Bu konuşmalar, sarayca haber alınır. Birkaç arkadaşı ile birlikte tutuklanır. Arkadaşlarının bir kısmı bir süre sonra serbest bırakılır. Ali Fuat Cebesoy: “Mustafa Kemal lider olduğu için bizden on gün kadar sonra bırakıldı.”¹⁹ der.

Mustafa Kemal Şam'a tayin edilmiştir. Topçu stajına gitmeden önce, Beyrut'ta, arkadaşlarıyla bir görüşme yapar. Bu görüşmede onlara: “...Dava, yıkılmak üzere bulunan bir imparatorluktan, önce bir Türk Devleti çıkarmaktır.”²⁰ der.

¹⁷ Toynbee, İngiliz Tarihçisi.

¹⁸ Ali Fuat Cebesoy, Sınıf Arkadaşım Atatürk s. 37.

¹⁹ Ali Fuat Cebesoy, Sınıf Arkadaşım Atatürk s. 78.

²⁰ Ali Fuat Cebesoy, Sınıf Arkadaşım Atatürk s. 114.

1906'dan itibaren Atatürk'ün tavırlarında, tutum ve davranışlarında bu büyük düşünce parlamaktadır. Bu sebeple Şam'da kurduğu "Vatan ve Hürriyet Cemiyeti"ni Selânik'te de kurar. O kuruluşta daha sonra İttihat ve Terakki'de büyük rol oynayanlar arasında bulunan Ömer Naci gibi arkadaşları O'nun liderliğini kabul ederler. Bu ihtilâl cemiyetinde çalışırlar.

Daha sonra Selânik'e tayin edilir. Bu, Türk Devleti kurma fikrini daha da etrafla anlatır. Atatürk, İttihat ve Terakki'deki arkadaşlarına der ki: "Meşrutiyetin ilânı yeter çare olamaz. Cemiyet, bir siyasî parti haline gelmelidir. Meşrutiyetin ilânından sonra da hükûmeti ele almalıdır. Bu vazifeye önceden hazırlanmak gerek. Bunun için derhal bir plân ve program hazırlanmalıdır. Aksi takdirde, İkinci Meşrutiyet de birincinin akibetine uğrar." Ve devam eder: "... Meşrutiyet, köhneleşmiş ve insicamını kaybetmiş olan Osmanlı İmparatorluğunun gövdesi üzerine değil, aksine Türk çoğunluğun yaşadığı kısım üzerine oturtulmalıdır. Düşmanların, yani büyük devletlerin yapacağı bir tasfiye yerine ihtilâl idaresi kendi başına bir Türk Devleti kurmalıdır."²¹

Atatürk, Osmanlı İmparatorluğunun yıkılacağını kesinlikle görüyordu. Bütün korkusu, bu yıkılışın altında Türklerin kalarak ezilmesiydi. Görünüşe göre, koskoca imparatorluğun müdafaası sadece Türk çocuklarının omuzlarına yüklenmişti. Milliyetçilik akımı dolayısıyla azınlıklar kendi menfaatlarını sağlamaya çalışıyorlardı. Ayrıca da komşu ve aynı ırktan olan devletlerle birleşmek için fırsat kollamakta idiler.

Gel gör ki Atatürk'ün bu şekilde bir muhakeme yürütmesi ve bunu hemen her yerde apaçık söylemesi, ittihatçı arkadaşlarının hiç de hoşlarına gitmiyordu. Onlar için aslıolan temel görüş, Osmanlı Birliği'ni sağlamaktı. Osmanlılık'tı. Oysa, milliyetçilik akımı, Hıristiyan azınlıkların ayrılma çabaları ve yeni devlet kurma istekleri gibi sebepler dolayısıyla Osmanlıcılık mümkün değildir.

Atatürk, İttihat ve Terakki mensubu arkadaşlarına, hep bir Türk devleti kurma fikrinden söz ediyordu. Kurulmasını düşündüğü Türk Devletinin hudutlarını bile çiziyordu. O'na göre hudutlar şöyle olmalıydı: "Doğu ve Batı Trakya bizde kalmalı. Edirne kuzey sınırı Bulgaristan'a doğru genişlemeli. Arnavutluk bağımsız olmalı. Bosna-Hersek, Sırbistan ile Avusturya-Macaristan arasında adaletle taksim edilmeli. Anadolu kıyılarına yakın olan adalar Türk devleti'nde kalmalı, diğerleri

²¹ Ali Fuat Cebesoy, Sınıf Arkadaşım Atatürk, s. 114.

Yunanistan'a bırakılmalı. Hatay - Halep - Musul vilâyetleri bizde kalmalı. Diğer yerler ise Araplara terk edilmeliydi. İçeride kalacak Türkler azınlıklarla mübadele edilmeliydi.”²²

Büyük Atatürk'ün, birçok defa çeşitli vesilelerle yapmış olduğu sohbetlerde: “Eğer ben bu işin başında olsaydım Rumeli elden gitmezdi” dediğini Hikmet Bayur ifade etmektedir. Atatürk, inandığı hususları açıkça söyleyen, gerçekleri nerede, ne durumda olursa olsun pervasızca ifade eden şahsî ve medenî cesarete sahip bir insandı. Hatta bir gün, Selânik'te, Yonyo Gazinosu'nun üzerindeki küçük salonda bu konu tartışılır. Bir ara söz İran'daki hürriyet mücadelelerine intikal eder. İran'da Muzafferettin Şah'ın parlamentoyu açmak zorunda bırakılması olayına değinilir. Girit'te Venizelos'un da benzeri dava için mücadeleleri dile getirilir. Ali Fethi Okyar: “Bizde neden böyle adamlar çıkmaz?” diye bir soru sorar. Bu anda Mustafa Kemal derin bir düşünceye dalmıştır. Arkadaşlarından biri O'na, “Ben senin ne düşündüğünü biliyorum. Neden ben çıkmayayım? diyorsun” der. Bunun üzerine Mustafa Kemal: “Evet, öyle düşünüyorum. Neden, neden bir Mustafa Kemal çıkmasın?”²³ der.

Hiç şüphesiz devamlı bir lideri bulunmayan, zaman zaman lider gözükten İttihat ve Terakki ileri gelenleri bu ifadeyi hoş karşılamayacaklardı. Karşılamadılar da. Bu hal ise, onların kişisel ihtiraslarının tipik örneği idi. Sadece bu da değil. Kıskançlıkla, kendi aralarındaki tekelleşmenin de rolü olmuştur. Bir de, Mustafa Kemal'in daima akıldan ve bilimden yana görünmesinin samimiyeti karşısında, en azından gocunmuşlardır. Hele İttihat ve Terakki'nin Selanik'teki ikinci kongresindeki görüşleri ve bu görüşlerin her türlü mücadeleye rağmen kabul edilmesi O'nun birden lider olacağı korkusunu yaratmıştır. Nitekim, kongre genel sekreterliğini yapan merhum Tefik Rüşü Aras: “... Ancak Kongre'de ileri sürdüğü düşünceler, topladığı ilgi ve sağladığı başarı dolayısıyla Fiilî Baş Mustafa Kemal'di... Bu toplantıda Mustafa Kemal'in yurt çapında bir adam olduğu görülmüştür.”²⁴ demektedir.

İkinci Meşrutiyet ilân edilmiştir. Bir süre sonra, İstanbul'da 31 Mart İsyanı başlar. Mustafa Kemal Selanik'teki Redif Tümeni Kurmay Başkanı'dır. Tümen Kumandanı Hüseyin Hüsnü Paşa, İstanbul'dan “hepimiz iyiyiz” şeklinde bir telgraf alır. Bundan kuşkulanır. Telgrafi

²² Falih Rıfki Atay, Çankaya, s. 48-49.

²³ Ali Fuat Cebesoy, Sınıf Arkadaşım Atatürk, s. 120, 122.

²⁴ Yusuf Hikmet Bayur, Atatürk Hayatı ve Eseri, s. 43.

Mustafa Kemal'e gösterir. Fikrini sorar. Mustafa Kemal, sabaha kadar İstanbul'dan gelen öteki telgrafları da inceler. Kesin kararını kumandana şöyle bildirir: "İstanbul'da mühim hadiseler cereyan etmektedir. Yalnız Meşrutiyetin ilânını temin eden İttihat ve Terakki Cemiyeti değil, Meşrutiyet rejimi de tehlikeye girmiştir. Vakit kaybetmeden, isyan ateşi etrafi sarmadan İstanbul üzerine yürümeliyiz."²⁵

"Talât Paşa ise: "Geceleyin, Ali Fethi ile Mustafa Kemal bana geldi. Mustafa Kemal dedi ki: - Görüyorsunuz, silahını kapan yola düşüyor. Nizamî kuvvetler harekete geçmezlerse çok kan dökülür. Kumanda zinciri altında, derhal harekete geçilmelidir."²⁶

İşte gerçek lider budur. Herkesin hareketsizlik içinde, ne yapacağını bilmediği anda, en uygun zamanda, en akılcı ve gerçekçi çareyi bularak süratle hareket edebilen insandır. Kaldı ki, bu işin bir de öteki yüzü var. O da; gerek tümen kumandanını ve gerekse ordu kumandanını, bu yüksek karara ikna da Mustafa Kemal'in eseridir. Hareket Ordusu adını veren de Mustafa Kemal'dir. 17 - 18 Nisan gecesi, Mustafa Kemal İstanbul kapılarına dayanır. İşte o zaman genç yaştaki Mustafa Kemal, liderliğin şaheser örneklerini verir. Bunlar, Atatürk'ün bizzat kaleme aldığı ve İstanbul halkı ile Genelkurmay Başkanlığına yazıp yayınladığı ve gönderdiği bildirgelerdir. İstanbul halkına yayınladığı bildirge özet olarak şöyledir:

"1. Millet, yıllardan beri zulüm yapan kuvvetleri parçaladı. Meşrutiyeti kurdu. Zarar görenler geçmiş halin geri dönmesi ve çıkarları için isyan çıkardılar. Her türlü alçaklığa başvurdular. Kan döktüler.

2. Millet, Anayasa'nın çiğnendiğini gördü. Bu alçakça hareketi bastırmak ve cezalandırmak için Merkez Ordusu İstanbul'a geldi.

3. Amaç, meşrutiyeti sağlamaktır. Anayasa'dan üstün bir kanun bulunmadığını göstermektir.

4. Zulüm gören halk ve tarafsız erler korunacaktır.

5. Faziletli din adamları baş tacımızdır. Çıkar için din adamı kılığına girerek yüce Hazreti Muhammet dinini çürütmeye, küçültmeye kalkanlar kanunun eline teslim edilecektir.

6. Milletvekili ve bakanların hak ve yetkileri korunacaktır.

7. Yabancıların ve sefirlerin huzursuz olmaları önlenecektir."²⁷

²⁵ Celal Bayar, Ben de Yazdım, s. 212, 213.

²⁶ Talat Paşa, Gurbet Hatıraları, Cemal Kutay, s. 574.

²⁷ Harp Akademileri, Atatürk'ün Jeopolitik ve Stratejik Görüşleri, s. 77, 281, 282.

Görüldüğü gibi Mustafa Kemal, daha o zamandan her şeyi millete mal etmektedir. Anayasa'nın üzerinde hiçbir kuvvet tanımamaktadır. Meşruluk prensiplerine son derece bağlıdır. Halkla beraber olduğunu belirlemektedir. Hızlı, doğru ve güvenilir biçimde, gerçek bir lider olarak harekâtın isteklerini yerine getirmektedir.

Hele bir de Genelkurmay Başkanlığına çektiği şifre var ki, Mustafa Kemal'in lider hüviyeti onda, âdeta heybetleşir. Henüz kolağasıdır. Binbaşı bile değil, kıdemli yüzbaşısıdır. Bu şifrede, sanki Mustafa Kemal, Genelkurmay Başkanının üstündeki bir makam sahibi gibi görünür. Bu şifre, özetle şöyledir:

“Otuz üç yıllık uzun ve uğursuz bir istibdat döneminden sonra, bütün Osmanlı Milleti'nin koruyucu coşkunluğu ile sağlanan ve geri alınan meşru Meşrutiyetimizi, yine istibdat celladının eline vermek amacıyla, bin bir türlü melunca oyun ve karıştırmalarda bulunmuş ve sonunda sanki şeriat istiyormuş gibi, gerçekte şeriata tüm karşı olarak, kanlı bir askerî ayaklanmaya sebep olmuş bulunan hain ve vicdansız istibdatçılarla, birtakım alçak çıkarıcıların şeytanca öğütlerine kapılmış, başkentin ve Millet Meclisi'nin al kanlara boyanmasına ve milletin temiz bağına giderilmesi zor lekeler sürülmesine sebep olmuş bulunan Hassa Ordusu erleriyle, deniz ve tophane erlerinin geçmiş harekâtı altı yüz yıllık lekesiz bir namus ve itaat taşımakta olan kutsal Osmanlı Ordusunu büyük bir utanca uğratmış ve bu lekenin olağanüstü bir hızla temizlenmesi, Yeşilköy ve Çekmece'ye gelmiş olan 2. ve 3. Ordulardan ayrılan muntazam Osmanlı kuvvetleri Anayasa'nın bundan sonra her türlü saldırı ve zedelenmeden korunması, dirlik ve düzenliğin yeniden sağlanması, hafiyelerle alçak çıkarıcıların cezalandırılması maksadıyla girişilen her türlü eylemde serbest olabilmek ve böylece Osmanlı Ordusunun namusunu tamamlamak için, İstanbul'da bulunan kara ve deniz silah arkadaşlarından aşağıdaki hususları ister:

1. 31 Mart gününden önce, İstanbul'daki deniz ve kara kıtaları ve gemilerde görevli bütün general, amiral, üssubay ve subayların yeniden kıtalarına iade olunmalarına engel olmayarak, bunların bütün amirlerine körü körüne itaat edeceklerine, siyasi işlere karışmayacaklarına, yalnız askeri görevleriyle uğraşacaklarına yemin ettirileceklerdir.

2. Ordumuzca alınacak ayaklanmayı bastırma tedbirlerine karışılmayacak. Kendilerini aldatanlarla hafiyeleri kendi subaylarına bildireceklerdir.”²⁸

²⁸ Harp Akademileri, Atatürk'ün Jeopolitik ve Stratejik Görüşleri, s. 283, 284.

Görüldüğü üzere, millet için ölüm-kalım hali baş gösterdiğinde Mustafa Kemal, üstün yetenekli bir lider olarak meydana çıkmaktadır. Düşünür. Tatbik eder. En güzel ve verimli sonucu da alır.

Trablusgarp savaşları ile Balkan Savaşından da, O'nun liderliği için örnekler verilebilir. Ancak daha fazla uzatmakta bir yarar görmüyoruz.

Birinci Dünya Savaşından Millî Mücadeleye Kadar:

Atatürk, Çanakkale Savaşlarından büyük zaferler kazanır. Kurulmakta olan bir tümenin kumandanı olarak gittiği Çanakkale Savaşlarında on bir tümen bir süvari tugayı gibi büyük kuvvetlere kumanda eder. Hem de, bu kuvvetlerin kumandanlığını, adeta zorla alır. İlk başarılarından sonra, Arıburnu ve Anafartalar kumandanlığını ister. Cephe kumandanı Almandır. Telefonla konuşulur. Durumu soran Alman kumandanına: "Bir anlık vaktimiz var. Bunu iyi kullandığımız taktirde başarıya ulaşırız. Bunun için de cephedeki kuvvetlerin tamamının benim emrime verilmesi icap eder" der. Alman kumandan; "Çok gelmez mi?" der. Mustafa Kemal ise; "Az gelir" diyerek, tekmil kuvvetlerin kumandasını eline alır.

Lider, neyi, nerede, nasıl kullanabileceğini çok iyi bildiği için, böylece bir anlık zamanı yüce liderliğinin verdiği güvenle kullanır. Büyük insiyatif gücüyle de başarıya ulaşır. Kumandanlık emri ise, bu 11 tümen ve bir süvari tugayına bilfiil kumanda ettikten bir süre sonra gelecektir.

Mustafa Kemal doğuya, II'nci Kolordu Kumandanlığına tayin edilir. Kolordu ile beraber Edirne'den hareket edilir. Her yerde olduğu gibi subayları ve erleri O'na hayrandır. Doğuda, Ruslar, Bitlis ve Muş'u almışlardır. Mustafa Kemal bir süre sonra general olur. Hazırladığı kolordu ile, Muş ve Bitlis'i Ruslardan geri alır. Hem de ordu kumandanının muhalefetine rağmen. Çünkü O, duruma ve zamana hükmetmesini bilir. Olaylara yön verebilecek güce sahiptir. Sanatında ise, eşi bulunmaz bir ustadır.

Sonra 2'inci Ordu Kumandanlığına atanır. Bir süre 7. Ordu Kumandanlığı da yapar. Güney Cephesinde de bir Alman generali vardır. Türk çocuklarını Güney Cephesinde su gibi harcamaktadır. Teklifleri ise, Başkumandanlıkça daima tasvip görmektedir. Mustafa Kemal Paşa Alman generalinin stratejisinin ve taktiklerinin yanlış olduğunu ve orduların Arap topraklarını bırakıp geri çekilmelerinin gerektiğini söyler. Dinlemezler. O da 20 Eylül 1917 tarihli ünlü Rapor'unu yazar. Bu Rapor, olayları değerlendiriş, siyasal duruma hâkimiyet ve askerî alanda O'nun dehasının apaçık ifadesidir. Satırları arasında, liderliğinin muhteşem tablosu görünür.

Hele bozulan ordular yanında ordusunu mucizevi bir manevra ile Halep'e çekebilmesi, O'ndaki çok üstün liderlik yeteneğinin en açık belgesini teşkil eder. Tek erin bile feda edilemeyeceği düşüncesinden hareket eden Mustafa Kemal, sonunda işin Türk çocuklarına düşeceğini anlar. Bütün hesaplarını buna göre yapar.

Birlikler son olarak İskenderun-Belen-Dircemal ve sonra da Antakya hattındadır. Bu hat, sonraları Erzurum, Sivas Kongreleriyle İstanbul Meclisince kabul edilen Misakı Milli için sınır kabul edilen hattır.

Mustafa Kemal Paşa, artık bir mütarekeye doğru gidildiğini görmektedir. O, daima kafasındaki Türk Devleti'ni düşünmektedir. Bu yüzden de, zaman zaman yakın arkadaşlarına yapılacak işleri telkin etmektedir. Nitekim, Gaziantep'e giden Ali Cenani Bey'e: "Teşkilât yapın. Kendinizi savunun. Ben istediğiniz silâhı veririm."²⁹ der.

Mustafa Kemal Paşa, Yıldırım Orduları Kumandanlığına tayin edilmiştir. Adana'ya gelir. 5 Kasım'da Adana'ya gelen Ali Fuat Paşa'ya da: "Padişah artık kendi tahtını düşünecektir. Bundan sonra millet kendi hakkını kendi savunacaktır. Bizim ve ordunun ona yardım etmemiz ve yol göstermemiz gerekir."³⁰ der.

31 Ekim'de de, Yıldırım Orduları Kumandanlığını Alman generali Liman Von Sanders'ten teslim alır. Bu devr-i teslimde, Alman generalinin: "Yenildik... Bizim için her şey bitti" sözüne karşılık olmak üzere Mustafa Kemal Paşa da: "Savaş, müttefiklerimiz için bitmiş olabilir. Ama bizi ilgilendiren savaş, kendi istiklâlimizin savaşı ancak şimdi başlıyor."³¹ der.

Mondros Mütarekesi imza edilir. Mustafa Kemal ateş püskürmektedir. Ama, Ondan başka herkes mütarekeden memnundur. O:

"... Büyük Osmanlı Devleti bu mütarekename ile kendini kayıtsız şartsız düşmana teslim etmeye muvafakat etmiştir. Düşmanlara, memleketin istilası için yardımcı olmayı da vaat etmiştir"³² demektedir.

Mütareke üzerine İstanbul hükûmetini uyarmak ister. Birçok yazışmalar cereyan eder. Özellikle, Toros tünellerinin işgali, Kilikya ve Suriye sınırları, Suriye'deki kuvvetlerin İtilâf Ordusu kumandanlığına teslimi ve silâhsızlandırılmaları keyfiyeti üzerinde durur. Mustafa Kemal ne oyun oynanacağını bilmektedir. İngilizlerin çabalarının amacını kestirmek-

²⁹ Harp Akademileri, Atatürk'ün Jeopolitik ve Stratejik Görüşleri, s. 108.

³⁰ Utkan Kocatürk, Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi, s. 3.

³¹ Lord Kinross, Atatürk, Bir Milleti Yeniden Doğuşu, s. 211.

³² Falih Rıfkı Atay, Atatürk'ün Bana Anlattıkları, s. 69.

tedir. Adana'yı işgal edeceklerini düşünür. İngilizler, İskenderun-Halep yolunun kendilerine açık olmasını ister. Sadaret de bu yolda Mustafa Kemal Paşa'ya talimat verme peşindedir. Bu yazışmalar sırasında, Mustafa Kemal Paşa son olarak Harbiye Nazırına:

"... İngilizlerin asıl amacı, İskenderun'u işgaldir. İskenderun-Halep yoluyla 7. Ordunun çekilme yolunu keserek onu teslim zorlamaktır. İngiliz murahhasının mütarekedeki centilmenliğine kanarak, buna karşı cemilekârlık göstermeyi uygun bulmuyorum. Her ne sebeple olursa olsun İskenderun ve havalisine çıkacak birliklere ateşle karşı konulması için orduma emir verdim." der. Sonra da:

"... İngilizlerin kandırıcı muamele, teklif ve davranışlarını İngilizlerden çok, haklı ve nazik göstermeye ve buna karşı hoşgörülü olmayı aşılamanın emirleri uygulamaya yaratılışım elverişli olmadığından... Yüksek Genelkurmay Başkanlığı'nın görüşlerine hareketimi uydurmadığım için, kumandayı devralacak kişinin hemen gönderilmesini dilerim."³³ cevabını verir.

Yaratılışının engel oluşu, elbetteki O'nun çok yüksek olan liderlik yeteneğinden gelmektedir. Büyük bir ileri görüşle, çizdiği yolda, gerçeklerden şaşmadan yürümektedir. Atatürk, tekliflerinin reddedilmesi sonucu düşündüklerinin gerçekleşmiş olmasından, daima memleketi ve milleti için en büyük üzüntüyü duymuştur. Nasıl duymasın ki, artık İngilizler ve Fransızlar, Irak cephesinde Musul'dan; Filistin cephesinde İskenderun'dan çıkarak Anadolu'yu işgale başlamışlardır. Olanları ve daha da olacakları çok iyi bilmektedir. Bu nedenle de, bir yandan millî yapıyı kuvvetlendirmek, silâhli kuvvetleri yıpratmamak, sağlam bulundurmamak ve ülkenin kaderini öz evlatlarına teslim etmek çare ve yolları üzerinde ısrarla durmuştur. Aslında Millî Mücadele'yi de bu günlerden başlatmak daha doğru olur kanaatindeyim.

Atatürk'ün Millî Mücadele'deki Liderliği:

Atatürk, bilindiği üzere, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkar. Bu tarihten itibaren O'nun liderliğini dört dönem halinde görüyoruz. Elbette her tavrında liderdir. Ama biz bunu, teorik olarak ayırmakta yarar görmekteyiz:

Birinci Dönem: Erzurum Kongresine kadarki süre.

Samsun'a çıkan Mustafa Kemal Paşa durumu şöyle görmektedir:

"...Millet yorgun ve fakir. Ordunun elinden silâhları alınmış ve alınmakta. Memleket her tarafından işgale başlanmış. Zamanın iktidarı âciz

³³ Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, s. 19, 20.

ve kararsız. Halk, zulmet ve müphemiyet içinde. Ordu, ismi var, cismi yok halde.”³⁴

Atatürk Samsun’a Milli Kurtuluş Hareketinin Lideri olarak çıkmıştır. İki harekete birden yönelerek işe girişmiştir. İki hareketin amacı tektir. Birincisi ülkenin kurtuluşu, ikincisi Türkiye Devletinin kuruluşudur.

Bu amaca ulaşmak için de: Darmadağınık olan milleti “Milli Mücadele Ruhu” etrafında birleştirmek, bütünleştirmek suretiyle bir millî güç yaratmak; parça parça, bölge bölge olan, kendi başına buyruk direnmeleri birleştirmek, aynı mücadele ruhu içinde bütünleştirmek ve tek amaca yönlendirmek, bir yandan bu faaliyetlere hız verirken, öte yandan da düşman üzerinde kesin sonucu alacak olan muntazam orduyu meydana getirmek gerekmektedir.

Bütün bunlar bir gerçek liderin başarabileceği işler değil midir? Kendine güvenen ve beraber yola çıktıklarına güven veren büyük lider Atatürk, düşünen, düşündüğünü uygulayan, amacına inançla koşan büyük insan olarak daima gerçekleri ispatlamıştır. Başarısının, büyük liderliğinin en büyük kanıtı da budur. Gerçekte, birçok yerli ve yabancı devlet adamı ve yazarın dediği gibi, O “liderler üstü bir lider”dir.

Bu nedenlerdedir ki, “Ya İstiklâl, ya Ölüm” haykırışı ile atılır. “Misakı Millî” bilinci ile yürür. Onun içindir ki, Amasya’da “Milletin durumunu ve davranışını göz önünde tutmak ve haklarını dile getirip bütün dünyaya duyurmak için, her türlü tesir ve denetimden kurtulmuş, millî bir kurulun varlığı çok gereklidir” diyecek ve “milleti yine millet azim ve kararı kurtaracaktır.”³⁵ beyanında bulunacaktır. Erzurum’da ise, “Millî gücü müessir ve millî iradeyi hâkim kılmayı” temel ilke sayacaktır³⁶. Sivas’ta ise, millî birlik ve bütünlüğü dünyaya duyuracaktır. Kongre’de alınan “Misakı Millî” kararını da bayraklaştıracaktır³⁷. Bu suretle savaşın hedefi de, Misakı Millî hudutlarına ulaşmak olacaktır.

Atatürk’ün Samsun’dan itibaren başlayan bu birinci dönem liderliği Erzurum Kongresine kadar devam eder. Bu dönem, ordu müfettişliği, yani üniformalı dönemdir. Askerî ve mülkî makamlara bu sıfatla emirler vermektedir. Geniş bir bölgede ve mevcut askerî güçlerin bir kısmı ile valilere, müfettişlik hududuna komşu olan vilâyet ve sancaklarla ilişki ve irtibat kurmaktadır. Gerekliğinde, tedbirler için emirler verebilmektedir.

³⁴ Atatürk, Nutuk, s. 1, 30.

³⁵ Kemal Atatürk, Nutuk, s. 30, 32.

³⁶ Kemal Atatürk, Nutuk, s. 61, 66.

³⁷ Kemal Atatürk, Nutuk, s. 88, 90.

İkinci Dönem: Heyeti Temsiliye Dönemi

Erzurum Kongresinde Mustafa Kemal Paşa, artık sine-i millete dönmüştür. Kongre Başkanlığına seçilmiştir. Siyasî göreve başlamıştır. Kongrede milletin idaresi için bir Temsili Heyet seçilmiştir. Heyeti Temsiliye Başkanı ise Atatürk'tür. Heyete, fikir olarak, düşünce olarak Mustafa Kemal hâkimdir. Gerçekte lider, bu Heyeti Temsiliye teşekkülü ile kendisine Yürütme Yetkisi'nin yolunu açmıştır. Çünkü, Heyeti Temsiliye bir icra organı gibi telâkki edilebilir. Harp yönetimini de yüklenebilir. Böylece batıdaki kuvvetleri güvenilebilir bir başa bağlar. Ali Fuat Cebesoy'u "Batı Anadolu Kuvayı Milliye" kumandanlığına tayin için onay alır. İşte bu suretle yürütme yetkisinin yolunu açar. Olaylara hâkim oluşu ve onlardan millet için en büyük yararı sağlamadaki ustalığı ile de liderliğinin eşsiz örneklerini belgelemiş olur.

Nitekim, Sivas Kongresinin basılması meselesinden de kolaylıkla yararlanacaktır. Bunu bir koz olarak kullanır. İstanbul Hükûmeti ile ilişkileri keser. Ortaya, hemen bir hükûmet sorunu çıkar. Anadolu hükûmetsiz kalmıştır. Atatürk bu boşluğu doldurmak için, kesinlikle uygulanması kaydıyla bir genelge yayımlar. Bu genelgede:

- Devlet işlerinin padişah adına yürütüleceğini,
- Yeni yönetime uymayan memurların ve halkın cezalandırılacağını,
- Asayişî sağlayıcı tedbirlerin alınacağını,
- Sivas Kongresi gezisi, İstanbul'da yeni bir hükûmet kuruluncaya kadar, bunun devam edeceğini bildirir³⁸.

Bu cesur davranışı ile de, Heyeti Temsiliye'ye bir nevi hükûmet görevini icra etmesi imkânını sağlamıştır.

İstanbul'da hükûmet düşer. Yeni hükûmet kurulur. Atatürk, bu yeni hükûmetin temsilcileriyle de Amasya'da görüşür. Bu görüşmede İstanbul hükûmeti temsilcilerine şunları kabul ettirir:

- Erzurum ve Sivas Kongresinin tanınması,
- Meclisin toplanması kararında, milletin kendi kaderi üzerinde söz sahibi olması,
- İstanbul hükûmetinin ana kararları almaması ve barış görüşmelerine katılacak delegelerin yetkili kişilerden seçilmesi.

Adım adım, sağlam ve güvenli biçimde hedefine ilerleyen Lider bu tavrı ile de ülkenin yönetiminde söz sahibi oluyordu. Elbette bütün bunlar,

³⁸ Harp Akademileri, Atatürk'ün Jeopolitik ve Stratejik Görüşleri, s. 139.

O'nun üstün liderlik belgeleri oluyordu. Her şey, önce Mustafa Kemal'in kafasında yoğruluyor. Doğum için gereken zamanı avcunda tutan Lider, derhal fikirle, düşünceyle hareketi birleştiriyordu. Böylece de, başarıdan başarıya doğru, hızlı ve güvenli biçimde cesaretle ilerliyordu.

Liderliğin Üçüncü Dönemi: Meclis

12 Ocak 1920 günü İstanbul'da toplanan son Osmanlı Meclisi, "Misakı Milli"yi kabul eder. 16 Mart'ta İstanbul işgal edilir. Meclis de dağılır. Atatürk, olağanüstü bir meclisin Ankara'da toplanmasına karar verir. Seçimler yapılır. 23 Nisan 1920'de Meclis Ankara'da toplanır. Bir gün sonra da Mustafa Kemal Paşa Meclis Başkanlığına seçilir. Derhal Meclise bir hükümet kurmayı teklif eder. Bunun ilkelerini de şöyle sıralar:

— Hükümet kurmaya mecburuz.

— Geçici olduğunu bildiren bir hükümet başkanı tanımak ya da bir padişah vekili ortaya çıkarmak uygun değildir.

— Mecliste beliren millî iradenin yurdun kaderine doğrudan doğruya el koymasını kabul etmek temel ilkedir.

— Türkiye Büyük Millet Meclisinin üstünde bir güç yoktur.

— Türkiye Büyük Millet Meclisi, yasama ve yürütme yetkilerini kendinde toplamıştır.

Teklif kabul edilir. On bir bakandan oluşan bir bakanlar kurulu teşkil edilir. Genelkurmay Başkanı da bakanlar kuruluna dahildir. Atatürk bir genelge yayınlamak "...Emir ve kumanda yetkisinin Meclisin manevî kişiliğinde bulunduğunu" bildirir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin başkanı, bakanlar kurulunun da başkanıdır. Atatürk, başkumandanlık yetkisini alıncaya kadar askerî harekâtı yakından izler. Gerekli direktifleri verir. İcap eden tavsiyelerde bulunur. Fakat esas olarak harbin yönetimi ile doğrudan ilgilenmez. Başkumandanlık yetkisinin verilmesiyle, harekâtın yönetim sorumluluğu da Atatürk'e geçer.

Liderliğin Dördüncü, Başkumandanlık Dönemi:

5 Ağustos 1921'de başkumandanlık yetkisi, Meclis tarafından verilir. Karargâhını Ankara'da kurar. Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulduktan sonra yasama ve yürütme yetkisi de Büyük Millet Meclisinde toplanır. Meclisin başkanı Atatürk'tür. Aynı zamanda bakanlar kurulunun da başıdır. Genelkurmay da bakanlar kurulu içerisinde. Böylelikle de tam koordinasyon ve işbirliğini gerçekleştirmiş olur. Bu ise, O'ndaki gerçek üstün liderlik niteliklerini kanıtlamaktadır.

SONUÇ:

1. Atatürk meşruiyetçidir. Her şeyin yasalardan yana yürütülmesini ister. Meşruiyet sınırlarını zorlamaz. Engelleri kendine has ve üstün liderliğinin verdiği yetenekle ustaca aşar. İmkân ile imkânsızlığın sınırlarını son derece dikkatle, doğru ve kesin olarak çizer.

2. O'nun büyük dehası ile üstün liderliğidir ki, bir milleti bir tek fikir etrafında toplayabilmiştir. Millî Mücadele ruhunu yaratarak bir millî güç sağlamıştır.

3. Atatürk'ün doğuştan getirdiği erişilmez nitelik ve yeteneklerini kendi amacı yönünde, devamlı ve sistemli olarak besleyip geliştirdiği de bir gerçektir. Bu sayede de, bir insanın sahip olabileceği en üstün ve en seçkin yeteneklere sahip olmuştur. Bu da O'nun liderliğini abideleştiren büyük bir faktördür.

4. Atatürk, daima içerisinde bulunduğu şartları doğru, hızlı, güvenli, dengeli ve verimli bir biçimde şaşmaz bir doğrulukla değerlendirmesini bilmiştir. Bu değerlendirmeleri, zamanı da avcunun içinde tutarak, en uygun anda, yerinde ve millet yararına en güzel şekilde kullanmıştır. Bu, O'ndaki liderlik yeteneğini ne derece ustalıkla kullandığının apaçık belgesidir.

5. Son derecede cesurdur. Bu cesaret, medenî olduğu kadar da şahsîdir. İnsanın bilgisi nisbetinde cesur ve hür olduğunu söyleyen yazarlar sanki Mustafa Kemal'den ilham almışlardır. Aslında, büyük bir lidere yakışan da budur.

6. Amacından asla taviz vermez. İlkeleri açısından serttir. Dostluklarına son derecede vefalıdır. Eşi bulunmayacak kadar insancıldır. Mahcubiyete varan bir utangaçlık O'nun tevazuunu belirler. Hoşgörülüdür. İleri görüş sahibidir. İnsanları çok iyi tanır. Kimi, nerede, nasıl vazifelendireceğini çok iyi bilir.

7. Halkı çok iyi bilir. Halkı sever ve onlara güvenir. İsteklerini doğrudan değil, halkın istekleri olarak, ince ustalıkla kabul eder ve ettirir. Gerçekte ise, halkın nabzı her dakika elindedir. Birçok meseleleri nabız yoklayarak, teklifler yaptırarak ortaya koyar. Görüşerek kabul ettirir. Üstün zekâsı, düzenli bir düşünce sistemine sahiptir. Akıl ve mantık ölçülerini çok iyi kullanır. Büyük bir ikna gücü vardır.

8. Atatürk, tarihte çok az görülen büyük öngörüye sahip insanlardan biridir. Olayları önceden görür. Olayları, zamanı; bu olay ve zaman içinde insanları, tarihin akışına yön vererek amacına çevirmede ustadır. Bu büyük

yeteneği iledir ki, milletini “Millî Mücadele” de birlik ve beraberliğe ulaştırmış; bunun bilincine vardırarak da zafere kavuşturmuştur. Bu ise, bir lider için güven verebilme gücünü gösteren, büyük yetenektir.

9. İzmir’in işgali, Mustafa Kemal Paşa’ya millî iradeye dayanan bir hükümetin kurulması yolunda ilk adımı attırmıştır. Bunu da; Erzurum Kongresinde “Kuvayı Milliyeyi âmil ve iradeyi milliyeyi hâkim kılma” şeklinde izah etmiştir. İstanbul’un işgali olayını çok iyi değerlendirerek, meclisin de kapanışını görerek, padişahın hareket hürriyetinden yoksunluğunu belgeledi. Ankara’da Büyük Millet Meclisini açarak, hükümeti de kurdu.

10. Atatürk, çok geniş ve derin bir kültüre sahipti. Batının kurumlarını ve kültürünü en iyi anlayan insandı. Onları herkesten iyi değerlendirerek yürümesini bilen büyük bir “fikir” adamı idi. Bu anlayışla her tavrın önce halka benimsetilmesi suretiyle halkla birlikte yürümenin başarılı olacağı inancına vardı. Amacına halkla bütünleşerek yürüdü.

11. Büyük Atatürk, milleti için savaş veren büyük bir kahramandır. Gerçekleri kendi ideali ve amacına yöneltecek kadar da güçlüdür. Öyle ki, onlara hâkim olmak istediği anda, hâkim olur. Milliyetçidir. Milliyetçiliği şovenist bir milliyetçilik değildir. Daima toplayıcı, birleştirici, bütünleştirici ve yüceltici. Türk Milleti’nden söz ettiği zaman, yüreğinde ve gözlerinde insanlık duygusunun en yücesini ve sevgilerin en incisini hissetmek mümkündür. Bütün insanlığa ve bütün milletlere saygı duyar.

12. Her şeyin kaynağına inmeyi bir ihtiyaç sayar. Kendisini olayların akışına hiçbir zaman kaptırmaz. Aksine, onları kendi lehine çevirir. En iyi biçimde de yararlanır.

13. Büyük Atatürk’ün eserleri, insanlığın karşısında heykelleşmiş bir heybetli gerçektir. Bu yüzden O’nun engin dehasını ve yüce liderliğini süsleyen fikir cephesi tam ve doğru olarak, daima gözden kaçmaktadır.

14. Ordu Millet haline gelişimizin de sembolü Atatürk’tür.

15. Daha Millî Mücadele yıllarında, temelleri sağlam bir devlet yaratılmasının akılcı, bilimci ve milliyetçi bir eğitimle mümkün olabileceğini görmüştür. İnançla göstermiştir. Bunun için de, Türk insanının zihin yapısında değişiklik gereğini ileri sürmüştür.

16. O devirde, bir milletin ölüm-kalım sorununda bile dinin geçer akça olduğunu bilmesine rağmen, bir an ondan yararlanmayı düşünmemiştir. Ancak, daha başlangıçtan itibaren lâiklik ilkesine bağlılığı en büyük güç

saymıştır. O'nun siyasî ve toplumsal kurumları lâikleştirmesi, kötü niyet sahipleri tarafından daima istismar edilmiştir. Bu husus bugün de düşünülmeğe değer.

17. Kanaatimiz odur ki: Bütün bir insanlık dünyası, daha yüzyıllar boyu Büyük Atatürk'ü aşamayacaktır. O ki, hayatta en hakiki mürşit ilimdir. O ki, amaç çağdaş uygarlıktır ve onun da üzerine çıkmaktır. Bütün bunlar bilim demektir, hareket demektir, uygarlık demektir. Daima ve durmadan ilerlemek, dinamizm demektir. O halde, bize ve dünyaya düşen görev Atatürk'ün düşüncelerini benimseyerek yüceltmektir.

18. Bir hususu daha işaret etmeden geçemeyeceğim. Atatürkçü İdeoloji'nin babası Büyük Atatürk, Millî kurtuluşun Lideri olarak Atatürkçülüğün en büyük ve en sağlam temel taşıını Başkumandanlığında koymuştur.

Başkumandanlık belli süre için verilmiştir. Süre bitiminde uzatılması gerekmektedir. Atatürk uzatılmasını ister. Meclis ise, uzatılmaması yolunda karar alır. Atatürk kürsüye çıkar. "...Düşman karşısında bulunan ordumu başsız bırakamazdım. Bırakmadım. Bırakamam ve bırakmayacağım" der. Başkumandanlık da böylece yeniden bir defa daha uzatılır. Bunun üzerinde bir an duralım. Atatürk hayatının hiçbir döneminde meşruiyetten ayrılmamış. Demokratik kurallardan şaşmamış. O halde bu nedir, diyenler bulunabilir.

Bu, bir milletin ölüm-kalım anında, meşruiyetin ve demokratik kuralların üstündeki tavrıdır. Bu tavır Atatürkçü İdeolojinin temel taşıdır. Bu gibi tavırlar Atatürk'ün ordu ve devlet hayatında daima Kutupyıldızı örneği parlar. Böylece, Atatürkçü İdeoloji, birden bire değil, zamanın akışı içinde, olayların zincirinde, Türk'ün hasletleriyle yoğrularak gerçekleşmiştir. Bu nedenle de öteki ideolojilerden ayrılır. Onlar karşısında muhteşem bir manzaradır. Dünyanın son umut kaynağı olarak, yaşanır, yaşatılır, yaşatılmalıdır.

ATATÜRK AND LEADERSHIP

The author writes about Atatürk as a political and military leader and emphasizes his realistic and rationalistic qualities.

